

แนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

BUDGET MANAGEMENT GUIDELINES FOR EDUCATION OF PHICHIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ทินกร พูลพุด

ชฎาณัฐพร สบายใจ

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 306 คน ได้มาจากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิด Krejcie and Morgan (1970) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) แต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .907 และคู่มือการประชาพิจารณ์แนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่(Frequency) ค่าร้อยละ(Percentage) และค่าเฉลี่ย(Arithmetic mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard deviation) ผลการวิจัย พบว่า (1) การบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาโดยรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการกำหนดนโยบาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า (1.1) ด้านการกำหนดนโยบาย ภาพรวม มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผลการปฏิบัติด้านนโยบายการบริหารงบประมาณสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก (1.2) ด้านการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ พบว่า ภาพรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติด้านการจัดเรียงลำดับข้อมูลในการเสนอของบประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และการกำหนดระยะเวลาการเสนอขอของงบประมาณเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (1.3) ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า ภาพรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การกระจายอำนาจการบริหารจัดการงบประมาณเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และระยะเวลาในการก่อหนี้ผูกพันเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (1.4) ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการชี้แจงแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และมีการนำผลการติดตามมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (2) แนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบให้ความสำคัญในการปฏิบัติดังนี้ ด้านการกำหนดนโยบาย ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ด้านการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ควรกำหนดปฏิทินดำเนินการที่ชัดเจน ด้านการบริหารงบประมาณ ควรกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการบริหารงบประมาณที่ชัดเจน และด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ ควรจัดทำแผนกำกับติดตามประเมินผลที่ชัดเจน

คำสำคัญ : การบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research has an objective. To study the state of budget management for education of Phichit Primary Education Area Office 2. And to present guidelines for managing budgets for education of Phichit Primary Education Area Office 2. The sample group studied was 306 people. Derived from the opening of the conceptual sample size table Krejcie and Morgan (1970)[1] The research tool was a 5-point rating scale opinion survey. Each item of consistency (IOC) was between 0.60 -1.00 and has a confidence value of .907. And a manual for public hearings on how to manage budgets for education. The statistics used in the research were: Frequency, Percentage, Arithmetic mean and Standard deviation. The research results found that (1) Budget management for education as a whole. The performance results were at a high level. The aspect with the highest mean was Policy setting and The side with the lowest average was the monitoring and evaluation of budget management. When analyzing side by side, it was found that (1.1) Policy formulation overview. The performance results were at a high level. When considering item by item, it was found that performance results of budget management policies can be put into action, has the highest average. And analysis of the problems and needs of educational institutions, has the lowest average at a high level. (1.2) Budget setting found that. Overall, the performance was at a high level. When considering item by item, it was found that. The practice of organizing information in budget proposals, has the highest average. And determining the timeline for proposing a budget request is appropriate, has the lowest average. (1.3) In terms of budget management, it was found that. Overall, the performance was at a high level. When considering item by item, it was found that. Decentralization of budget management is appropriate, has the highest average. And the timing of creating debt obligations is appropriate, has the lowest average. (1.4) Monitoring and evaluating the results of budget management,

The results of the study found that. Overall, the performance was at a high level. When considering item by item, it was found that. Budget management guidelines are clarified, has the highest mean. And follow-up results are used as information for budget management planning, has the lowest average. (2) Budget Management Guidelines for Education Consists of 4 Components. In which each component places importance on the following practices: Policy setting, There should be a clear policy setting committee. Budget setting, A clear calendar of action should be set. Budget management, There should be a clear timeline for budget management. And Monitoring and evaluating the results of budget management, There should be a clear supervision, monitoring and evaluation plan.

Keyword: Budget management for Education, Educational Service Area Office.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ในการบริหารจัดการงบประมาณดังกล่าวให้สามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาลงสู่สถานศึกษาให้ทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคาดหวังที่จะให้เด็กและเยาวชนไทย มีสิทธิที่จะได้รับ

โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ [1-4] ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อที่จะหล่อหลอมประชากรวัยเรียนของชาติให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 กำหนดไว้ว่าให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา พ.ศ. 2563 - 2565 โดยเน้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีทักษะการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีพและสุขภาวะที่ดี มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นได้ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตอาสา มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การดำเนินชีวิต ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ/ประเภท ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของชาติ รวมทั้งมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสามัคคีปรองดองโดยบูรณาการการจัดการศึกษาภายใต้ 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ 1) พัฒนาหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล 2) พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ผลผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ 4) เพิ่มโอกาสให้คนทุกช่วงวัยเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 5) ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และ 6) พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 - 2565) [5]

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้กำหนดกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ผลผลิตของการศึกษาจะต้องนำไปสู่การเตรียมประชาชนคนไทยในอนาคตที่มีความเป็นไทย มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพเพียงพอที่จะก้าวสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และกระจายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมทั้งในเมืองและชนบท สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นแนวทางให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องนำแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคนอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคน อ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง และมีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 เพิ่มศักยภาพนักเรียนด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปะศาสตร์ เป็นต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด ได้นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยจัดทำโครงการรองรับ กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติที่ชัดเจน รวมทั้งได้ดำเนินการอย่างเต็มความสามารถ (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564) [6]

ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกการศึกษาให้สถานศึกษาในสังกัดสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา ตามที่ทางราชการกำหนด (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ. 2551) [7] คือ

การกระจายอำนาจในด้านงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการสนับสนุน ส่งเสริมและประสานงาน ดูแล ช่วยเหลือ รวมทั้งติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดต่อจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาที่พบเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การวางแผนพัฒนาการศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข ทุกฉบับ[1] นโยบายการจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงซึ่งในแต่ละปีงบประมาณ รัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก แต่ผลที่เกิดขึ้นยังไม่ตอบโจทย์ของสังคม ทั้งในด้านทักษะความรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งการงานพื้นฐานอาชีพ รวมไปถึงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารงานการศึกษา จากการติดตามผลการบริหารจัดการงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า การบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดโดยภาพรวมยังไม่สามารถบริหารจัดการงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาตามภารกิจของสถานศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะพบว่า ขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีงบประมาณ ในขณะที่ครูต้องทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลัก จึงทำให้ไม่มีโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการศึกษาให้เกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุน การบริหารจัดการงบประมาณไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริง ด้วยข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการบริหารจัดการ ความไม่ชัดเจนในเรื่องของนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี เป็นต้น ในปัญหาเหล่านี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการวางแผนบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับภารกิจ ท่ามกลางความขาดแคลนให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดสามารถดำเนินการวางแผนบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา และให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 125 คน ครูจำนวน 1,164 คน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน จำนวน 248 คน รวมทั้งสิ้น 1,537 คน (ที่มา:สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2, 2564) [8]

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ได้มาโดยการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากแนวคิดของ Krejcie and Morgan, 1970: 607- 610 (อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด. 2553) [9] ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน

โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและกำหนดสัดส่วนตามจำนวนประชากรเป็นรายอำเภอ จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตัวแทนบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา และตัวแทนครูผู้สอน จำนวน 30 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวางแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาการศึกษา การนำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลตามกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564) [6]

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) การกำหนดนโยบาย
- 2) การจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ
- 3) การบริหารงบประมาณ
- 4) การติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการไว้ ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 125 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,164 คน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน จำนวน 248 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,537 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ได้มาโดยการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Krejcie and Morgan, 1970: 607-610 (อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด. 2553) [9] ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและกำหนดสัดส่วนตามจำนวนประชากรเป็นรายอำเภอ จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตัวแทนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา และตัวแทนครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามสภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการติดตามประเมินผลการบริหาร งบประมาณ ด้านละ 10 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. คู่มือการประชุมพิจารณา เพื่อยืนยันแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยการนำผลการศึกษามาสรุปเป็นร่างองค์ประกอบของแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการจัดตั้งจัดสรร งบประมาณ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ เพื่อสรุปเป็น แนวทางการงบประมาณที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) โดย แต่ละข้อมีค่าเฉลี่ย 0.60 -1.00

2. นำแบบสอบถามสภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ไปทดลองใช้ในการเก็บข้อมูล (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหา ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ปรากฏว่าอยู่ที่ค่าเฉลี่ย .907

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีวิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนดังนี้

1. จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

2. นำแบบสอบถามความคิดเห็นจัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการ ศึกษาในโรงเรียน ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้วยตนเอง

3. เก็บแบบสอบถามได้ครบถ้วน จำนวน 306 ฉบับ ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. เก็บข้อมูลความคิดเห็นจากการยืนยัน แนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยการประชุมพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการนำแนวทางการ บริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผล การบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้วยการหา ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ตามแนวคิดของ ชูศรี วงศ์รัตน์ (2550, น. 314) [10]

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม ผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, $SD = 0.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ด้านการกำหนดนโยบาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, $SD = 0.41$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, $SD = 0.54$) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลผล
ด้านการกำหนดนโยบาย	4.15	0.41	มาก
ด้านการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ	4.09	0.35	มาก
ด้านการบริหารงบประมาณ	4.13	0.36	มาก
ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ	3.97	0.54	มาก
รวม	4.10	0.33	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา จากความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อร่างแนวทางที่ได้มาจากการศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ตอนที่ 1 จำนวน 4 องค์กรประกอบ และแต่ละองค์กรประกอบ มี 10 องค์กรประกอบย่อย โดยการนำผลการศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา มายกร่างเป็นแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาโดยการสังเคราะห์มาจากระดับของการปฏิบัติในแต่ละองค์กรประกอบ จากนั้นนำแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 เสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเมินโดยการประชาพิจารณ์ก่อนนำไปใช้ในการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาต่อไป สรุปผลจากการประชาพิจารณ์ สามารถนำมาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดแนวทางในการบริหารงบประมาณได้ปรากฏดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดนโยบาย คัดเลือกมา 5 ลำดับ องค์ประกอบที่ 2 การจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ คัดเลือกมา 5 ลำดับ องค์ประกอบที่ 3 การบริหารงบประมาณ คัดเลือกมา 4 ลำดับ และองค์ประกอบที่ 4 การติดตามประเมินผล คัดเลือกมา 4 ลำดับ รายละเอียดปรากฏ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย 1) แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบาย 2) กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขของนโยบายสู่การปฏิบัติ 3) ความยืดหยุ่นของนโยบายการบริหารงบประมาณ 4) เผยแพร่ นโยบายให้หน่วยงานในสังกัดทราบ และ 5) กำหนดนโยบายการบริหารงบประมาณไปสู่การปฏิบัติได้ ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 การจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ประกอบด้วย 1) กำหนดปฏิทินดำเนินการจัดตั้งจัดสรร 2) กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการเสนองบประมาณ 3) วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการเสนอขอตั้งงบประมาณ 4) จัดลำดับระบบข้อมูลในการเสนอของงบประมาณ และ 5) ติดตามตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 1) กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการบริหารงบประมาณที่ชัดเจน 2) กระจายอำนาจการบริหารจัดการงบประมาณเหมาะสม 3) บริหารจัดการงบประมาณตามวัตถุประสงค์ และ 4) การบริหารจัดการงบประมาณด้วยความโปร่งใส

องค์ประกอบที่ 4 การติดตามประเมินผล ประกอบด้วย 1) จัดทำแผนกำกับติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ 2) ชี้แจงแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณ 3) ติดตามการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และ 4) รายงานผลการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ซึ่งพบว่า ในภาพรวมผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการกำหนดนโยบาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.41$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.54$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาที่รอบคอบและแนวทางที่ต้องปฏิบัติหลายขั้นตอน แต่เนื่องจากสถานศึกษามีข้อจำกัดในหลายด้าน เช่น มีบุคลากรไม่เพียงพอ ได้รับความจัดสรรงบประมาณจำกัด เป็นต้น จึงทำให้ขั้นตอนที่สำคัญได้รับความสำคัญค่อนข้างน้อย เช่น การติดตามประเมินผล เป็นต้น สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามห้วงระยะเวลา ทั้งในระดับโรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษา อย่างเป็นระบบ เมื่อวิเคราะห์ผลรายด้านปรากฏ ดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดนโยบาย ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ด้านการกำหนดนโยบาย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นโยบายการบริหารงบประมาณสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก และการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการกำหนดนโยบายในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณทางการศึกษามีความสำคัญตั้งแต่ระดับรัฐบาลระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจนถึงระดับสถานศึกษา และนโยบายในแต่ละระดับ ยังสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ส่วนที่เป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติก็คือ ไม่นำข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องของเข้ามาใช้ในการวางแผนบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวคิดของรุ่ง แก้วแดง (2546) [11] การกำหนดให้สถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคลที่กล่าวถึงการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณ ปัญหาของการบริหารงบประมาณในระบบรวมศูนย์อำนาจนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าและผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารแล้ว สถานศึกษาหลายแห่งจะประสบปัญหาที่คล้ายกันส่วนใหญ่ คือ การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ตรงกับความต้องการ เวลาไปเยี่ยมโรงเรียนมักได้รับคำร้องเรียนเสมอว่าต้นสังกัดชอบส่งอุปกรณ์ไปให้ไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน ทำให้เกิดความสูญเปล่า แต่ถ้าให้โรงเรียนจัดหาเองจะสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียนมากกว่า

1.2 ด้านนโยบายการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ด้านการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดเรียงลำดับข้อมูลในการเสนอของงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก และการกำหนดระยะเวลาการเสนอของงบประมาณเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าในการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณให้ความสำคัญและให้ออกาสต่อสถานศึกษาในการนำคำขอจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ มาเป็นข้อมูลในการนำเสนอของงบประมาณ สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานงบประมาณ (2562) [12]

ได้กล่าวถึงการวางแผนการบริหารงบประมาณและสินทรัพย์การปรับปรุงกลไกและวิธีการเกี่ยวกับการบริหารงาน พัสดุภาครัฐไว้ว่า เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศด้านพัสดุให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และหน่วยงานสามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันได้ และการจัดซื้อจัดจ้างต้องดำเนินการอยู่ในความถูกต้อง 5 ประการ เพื่อให้ได้มาซึ่ง สินทรัพย์คือต้องอยู่ในปริมาณที่ถูกต้อง ต้องมีคุณภาพที่ถูกต้อง ต้องอยู่ในเวลาที่ถูกต้อง ต้องนำส่งในสถานที่ที่ ถูกต้อง และมีราคาที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนสิ่งที่เป็นปัญหาต่อการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ที่พบคือ ระยะเวลาที่กำหนดมักคลาดเคลื่อน ทำให้การดำเนินการบริหารจัดการงบประมาณต้องคลาดเคลื่อนไปด้วยเช่นกัน

1.3 ด้านการบริหารงบประมาณ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ด้านการบริหารงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การกระจายอำนาจการบริหารจัดการงบประมาณเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก และระยะเวลาในการก่องหน้ผูกเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณมีความชัดเจน มีระเบียบกฎหมายรองรับ ทำให้หน่วยงาน สถานศึกษามีอิสระในการเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสม และหลากหลาย ส่วนในเรื่องระยะเวลาในการก่องหน้ผูกที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอาจเนื่องมาจากหน่วยงานและสถานศึกษาไม่สามารถกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนได้ ทั้งนี้ในการก่องหน้ผูกพันจะสามารถดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อได้รับการอนุมัติเงินประจำงวดแล้วเท่านั้น จึงส่งผลกระทบต่อในเรื่องระยะเวลาในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) [13] ได้กล่าวถึง ปัญหาของการบริหารงบประมาณในระบบรวมศูนย์อำนาจนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าและผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารแล้ว สถานศึกษาหลายแห่งจะประสบปัญหาที่คล้ายกันส่วนใหญ่ คือ 1) การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ตรงกับความต้องการ เวลาไปเยี่ยมโรงเรียนมักได้รับคำร้องเรียนเสมอว่าต้นสังกัดชอบส่งอุปกรณ์ไปให้ไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน ทำให้เกิดความสูญเปล่า แต่ถ้าให้โรงเรียนจัดหาเองจะสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียนมากกว่า 2) การทุจริต การรวมอำนาจการบริหารงบประมาณไว้ที่ส่วนกลางทำให้เกิดกรณีทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดซื้อเครื่องแบบนักเรียน คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ ฯลฯ โรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่งได้รับการจัดสรรให้มีห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) แต่ขณะนี้ส่วนใหญ่เสียหาย ใช้งานได้ และก็ไม่สามารถซ่อมได้ ในขณะที่ผู้ซื้อและผู้ขายได้ส่วนแบ่งกันไปคนละมากมาย แต่ความเสียหายตกอยู่กับประเทศชาติและผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550) [14] ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่ามีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำงบประมาณ ประกอบด้วย การกำหนดแนวทางการจัดทำงบประมาณ การทบทวนแผนระยะยาว การจัดทำแผนระยะสั้น การประมาณการรายรับรายจ่าย 2) การอนุมัติงบประมาณ ประกอบด้วย การพิจารณางบประมาณ การจัดทำเอกสารงบประมาณ 3) การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณ การเปลี่ยนแปลงงบประมาณ การจัดทำข้อตกลงผลการปฏิบัติงาน 4) การประเมินผลงบประมาณ ประกอบด้วย การประเมินผลและการรายงานผล

1.4 ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการชี้แจงแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก และมีการนำผลการติดตามมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณทุกระดับให้ความสำคัญต่อการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณค่อนข้างน้อย จึงทำให้ผลการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งความจริงการติดตามผลเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากผลการติดตามประเมินผลเป็น

ตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการบริหารจัดการงบประมาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ ริชาร์ด ชัยนการนาวิ (2549) [13] ได้กล่าวถึง PDCA คือ วงจรการบริหารงานคุณภาพย่อมาจาก 4 คำ ได้แก่ Plan (วางแผน), Do (ปฏิบัติ), Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) ซึ่งวงจร PDCA สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุก ๆ เรื่อง

2. ในตอนที่ 1 จำนวน 4 องค์กรประกอบและแต่ละองค์กรประกอบ มี 10 องค์กรประกอบย่อย โดยการนำผลการศึกษาศาภาพการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา มากร่างเป็นแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา โดยการสังเคราะห์มาจากระดับของการปฏิบัติ ในแต่ละองค์กรประกอบ จากนั้นนำแนวทางการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 เสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเมินโดยการประชาพิจารณ์ก่อนนำไปใช้ในการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษาต่อไป ผลจากการประชาพิจารณ์สามารถนำมาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดแนวทางในการบริหารงบประมาณได้ปรากฏดังนี้ องค์กรประกอบที่ 1 การกำหนดนโยบาย คัดเลือกมา 5 ลำดับ องค์กรประกอบที่ 2 การจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ คัดเลือกมา 5 ลำดับ องค์กรประกอบที่ 3 การบริหารงบประมาณ คัดเลือกมา 4 ลำดับ และองค์กรประกอบที่ 4 การติดตามประเมินผล คัดเลือกมา 4 ลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีข้อจำกัดในหลาย ๆ ปัจจัย เช่น บุคลากรไม่เพียงพอ งบประมาณค่อนข้างจำกัด และกระบวนการและขั้นตอนในการบริหารงบประมาณมีหลายขั้นตอน จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จึงมีความเห็นดังนี้ คือ โครงสร้างหลักการบริหารงบประมาณ คือ 1. ด้านการกำหนดนโยบาย ประกอบด้วยองค์กรประกอบย่อย 5 องค์กรประกอบ คือ 1) นโยบายการบริหารงบประมาณสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ 2) นโยบายการบริหารงบประมาณมีความยืดหยุ่น 3) มีการกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการกำหนดนโยบาย 4) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และ 5) มีการเผยแพร่นโยบายให้หน่วยงานในสังกัดทราบ 2. ด้านการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ประกอบด้วย 5 องค์กรประกอบย่อย ดังนี้ 1) มีการจัดเรียงลำดับข้อมูลในการเสนอของงบประมาณ 2) มีการวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการเสนอขอตั้งงบประมาณ 3) หลักเกณฑ์ในการเสนอของงบประมาณชัดเจน 4) มีการกำหนดปฏิทินดำเนินการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ และ 5) การติดตามตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม 3. ด้านการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 4 องค์กรประกอบย่อย คือ 1) การกระจายอำนาจการบริหารจัดการงบประมาณเหมาะสม 2) การบริหารงบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์ 3) การบริหารจัดการงบประมาณมีความโปร่งใส 4) กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการบริหารงบประมาณเหมาะสม 4. ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 4 องค์กรประกอบย่อย ดังนี้ 1) มีการชี้แจงแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณ 2) มีการรายงานผลการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณ 3) มีการวางแผนการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณ 4) มีการติดตามการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณเป็นแนวทางที่ต้องปฏิบัติ สามารถยืดหยุ่นได้จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองถึงบริบทที่อาจแตกต่างกัน และมองว่าทำอย่างไรให้การดำเนินงานสามารถลดขั้นตอนและความยุ่งยากลงโดยให้สามารถปฏิบัติโดยไม่ผิดระเบียบกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) [14] ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการจัดตั้งงบประมาณ งบลงทุน รายการค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ซึ่งจะต้องใช้ข้อมูลความขาดแคลนตามเกณฑ์มาตรฐานครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง และจากศักยภาพของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของโลกปัจจุบัน และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับแนวคิดของอนันต์ แก้วกอ (2554). [15] ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาและแนวทางการแก้ไข ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่พบคือ บุคลากรที่ทำหน้าที่ทางการเงินไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานการเงินและบัญชีของโรงเรียน การดำเนินการเบิกจ่ายเงินของทางราชการล่าช้า โรงเรียนไม่ดำเนินการตามแผนจัดสรร บริหารงบประมาณไม่เป็นไปตามแผน แนวทางแก้ไข ควรลดขั้นตอนและเร่งรัดการเบิกจ่ายเงินของทางราชการ กำหนด

มาตรการ ทำแผนและดำเนินการตามแผนใช้จ่ายงบประมาณ และสร้างเครือข่ายการระดมทุนทั้งในและนอกชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของธีรพล ขยันการนาวิ (2549) [13] ได้กล่าวถึง PDCA คือ วงจรการบริหารงานคุณภาพ ย่อมาจาก 4 คำ ได้แก่ Plan (วางแผน), Do (ปฏิบัติ), Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) ซึ่งวงจร PDCA สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุก ๆ เรื่อง นับตั้งแต่กิจกรรมส่วนตัว เช่น การปรุงอาหาร การเดินทางไปทำงานในแต่ละวัน การตั้งเป้าหมายชีวิต และการดำเนินงานในระดับปฏิบัติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550) [12] ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่า รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำงบประมาณ ประกอบด้วย การกำหนดแนวทางการจัดทำงบประมาณ การทบทวนแผนระยะยาว การจัดทำแผนระยะสั้น การประมาณการรายรับรายจ่าย 2) การอนุมัติงบประมาณ ประกอบด้วย การพิจารณางบประมาณ การจัดทำเอกสารงบประมาณ 3) การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณ การเปลี่ยนแปลงงบประมาณ การจัดทำข้อตกลงผลการปฏิบัติงาน และ 4) การประเมินผลงบประมาณ ประกอบด้วย การประเมินผลและการรายงานผล และได้นำเสนอรูปแบบ การมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของหัวหน้าสายชั้น/กลุ่มสาระ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา และกรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรเน้นให้สถานศึกษาให้ความสำคัญต่อนโยบายในการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สามารถบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามนโยบายทางการศึกษาเป็นลำดับแรก เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การกำหนดนโยบายของการบริหารงบประมาณมีความสำคัญสูงสุด สถานศึกษาจึงต้องกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด เพื่อให้การบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากการศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรกำหนดมาตรการในการติดตามตรวจสอบและให้คำแนะนำการบริหารจัดการงบประมาณแก่สถานศึกษาในสังกัดให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ด้านการติดตามประเมินผลการบริหารงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญและดำเนินการติดตามและรายงานผลให้เป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดต่อไป
2. ควรมีการจัดทำปฏิทินการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณ งบลงทุน ให้ชัดเจนตลอดทั้งปี เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเร่งด่วนในช่วงปลายปีงบประมาณ เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณที่เกี่ยวกับบุคลากร คือ ครูที่ทำหน้าที่การเงินและพัสดุ ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านการเงิน พัสดุ และบัญชีมาโดยตรง

เอกสารอ้างอิง

- [1-4] กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2564, จาก <https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542/>
- [5] กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 - 2565. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564, จาก [https://www.moe.go.th/moe2019_assets/pdf/แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ\(พ.ศ.2563-2565\).pdf](https://www.moe.go.th/moe2019_assets/pdf/แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ(พ.ศ.2563-2565).pdf)
- [6] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- [7] กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ.2551. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564, จาก <https://www.moe.go.th/>
- [8] สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2, (2564). ข้อมูลบุคลากร. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2564, จาก <http://bigdata.phichit2.go.th/>
- [9] บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยสำหรับครู. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- [10] ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [11] รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- [12] สำนักงานงบประมาณ. (2564). ระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ.2562. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.bb.go.th/circular-letter.php?mid=227>
- [13] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2561. กรุงเทพฯ: เอกสารโรเนียว.
- [12] พรจันท์ พรศักดิ์กุล. (2550). รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรินญาณิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- [13] ชีรพล ชัยนการนาวี. (2549). การบริหารงานวิชาการอย่างมีคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด สุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศิลปากร. ถ่ายเอกสาร
- [14] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวปฏิบัติในการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2562. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- [15] อนันต์ แก้วก้อ. (2554). ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาและแนวทางการแก้ไข. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2564, จาก http://www.bannarornschooll.blogspot.com/2011/01/blog-post_22.html